

ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA I

ÚVOD

PdF, podzim 2013, Mgr. Anna Zemandlová, Ph.D.

OSNOVA PŘEDMĚTU: PODZIM 2013

- 13. 9. 2013 - Úvod do problematiky, základy občanského práva hmotného I
- 9. 11. 2013 - Základy občanského práva hmotného II
- 6. 12. 2013 - Základy občanského práva procesního + ZPT test

OSNOVA PŘEDMĚTU: JARO 2014

- **Základy pracovního práva**
- **Základy rodinného práva**
- **(Základy obchodního práva) + ZK test**

STRUČNÉ PŘIPOMENUTÍ...

- **Co je právo? Čím se liší právo od morálky?**
- **Právo = uspořádaný systém pravidel chování, který je vytvářen státem za účelem dosažení určitých společenských zájmů a účelů a jehož dodržování je vynutitelné státní mocí**
- **Morálka = soubor pravidel chování, která působí silou společenského tlaku**

STRUČNÉ PŘIPOMENUTÍ...

- **Co je právní norma? Kdo je její adresát?**
- **Právní norma (PN)** – základní stavební kámen právního přepisu resp. právního řádu; obecně závazné, formálně vyjádřené pravidlo chování
- PN stanoví žádoucí chování prostřednictvím **dovolení, zákazů a příkazů** svým adresátům (právní subjekty – fyzické a právnické osoby - FO, PO)

STRUČNÉ PŘIPOMENUTÍ...

- **Co jsou právní normy kogentní a dispozitivní?**
- **Kogentní** – od daného pravidla chování se nelze odchýlit (musí se dodržovat)
- **Dispozitivní** – dohodou účastníků lze upravit danou otázku odchylně (můžu zvolit i jiné řešení)

- **Co je to právní vztah?**
- **Právní vztah** = společenský vztah nejméně mezi dvěma právními subjekty (FO a PO), v němž jeho účastníci jsou nositeli vzájemně spjatých subjektivních práv a povinností (předmětem jsou hodnoty, věci atd.)

STRUČNÉ PŘIPOMENUTÍ...

- Charakterizujte, co je to **právo soukromé**, a co je to **právo veřejné**
- **Kam patří?**
 - Trestní právo
 - Občanské právo
 - Pracovní právo
 - Správní právo
 - Ústavní právo
 - Rodinné právo
 - Obchodní právo

STRUČNÉ PŘIPOMENUTÍ...

- **Co je právo hmotné a právo procesní?**
- **Hmotné** – jaká práva a povinnosti mají adresáti těchto právních norem
 - Občanský zákoník
 - Obchodní zákoník
 - Zákon o rodině...
- **Procesní** - jakým způsobem mohou být tato práva uplatněna, jak lze vymoci
 - Občanský soudní řád
 - Trestní řád
 - Správní řád...

STRUČNÉ PŘIPOMENUTÍ...

- **Co je právo vnitrostátní a právo mezinárodní?**
- **Vnitrostátní** – právo vytvářené určitým státem, platné na jeho území pro jeho obyvatele
- **Mezinárodní** – právo vytvářené na základě dohody mezi státy popř. subjektem mezinárodního práva

Čl. 10 Ústavy:

„Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“

STRUČNÉ PŘIPOMENUTÍ...

**Ústava, Listina základních práv
a svobod** (vyhlášené
mezinárodní smlouvy a právo
EU)

Zákony

Vyhlášky, nařízení...

STRUČNÉ PŘIPOMENUTÍ...

- **Ústava ČR** – právní předpis určující ústavní poměry v ČR – **základní principy státního zřízení** (demokracie), organizace, rozdělení státní moci, garance dodržování lidských práv a základních svobod
- **Listina základních práv a svobod (LZPS)** – stěžejním a uceleným **katalogem lidských práv a základních svobod v ČR** (právo na život, tělesnou a psychickou integritu, osobní svobodu, nedotknutelnost a ochranu soukromí, ochranu soukromého a rodinného života, ochranu obydlí atd.)

ZÁKLADY OBČANSKÉHO PRÁVA HMOTNÉHO

PRAMENY, ANEB KDE CO NAJDU

- **Do 1. 1. 2014:** občanský zákoník, zákon o rodině, obchodní zákoník samostatně
- **Od 1. 1. 2014:** zákon č. 89/2012, občanský zákoník = „nový občanský zákoník“ neboli NOZ
 - Občanské právo hmotné
 - Rodinné právo
 - Částečně obchodní právo

CO VŠECHNO NOZ OBSAHUJE (UPRAVUJE)?

- **Předmět úpravy, základní zásady a definice**
- **Osoby (PO a FO)**
- **Zastoupení**
- **Věci a jejich rozdělení**
- **Právní skutečnosti (právní jednání, právní události)**
- **Rodinné právo (manželství, vztahy mezi rodiči a dětmi, náhradní rodinná péče, ústavní výchova)**
- **Absolutní majetková práva (věcná práva, spoluvlastnictví, věcná práva k cizím věcem, správa cizího majetku)**
- **Dědické právo**
- **Relativní majetková práva (závazky, smlouvy...)**

CO VŠECHNO NOZ OBSAHUJE (UPRAVUJE)?...

- **Dědické právo**
- **Relativní majetková práva (závazky, smlouvy...)**

PŘEDMĚT PRÁVNÍ ÚPRAVY

1 NOZ:

- *„Ustanovení právního řádu upravující vzájemná práva a povinnosti osob vytvářejí ve svém souhrnu soukromé právo...“*
- *Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.*

ZÁSADY

2 odst. 2 a 3 NOZ

- *„Soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že*
 - a) každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí,*
 - b) rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany,*
 - c) nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžít z vlastní neschopnosti k újmě druhých,*
 - d) daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny,*
 - e) vlastnické právo je chráněno zákonem a jen zákon může stanovit, jak vlastnické právo vzniká a zaniká, a*
 - f) nikomu nelze odeprít, co mu po právu náleží.*
- *„Soukromé právo vyvěrá také z dalších obecně uznaných zásad spravedlnosti a práva.“*

DALŠÍ ZÁSADY...

4 NOZ

- *„Má se za to, že každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a že to každý od ní může v právním styku důvodně očekávat.“*

5 NOZ

- *„Kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.“*

...DALŠÍ ZÁSADY

6 NOZ

- *„Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě.“*
- *„Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.“*

7 NOZ

- *„Má se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.“*

8 NOZ

- *„Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.“*

OCHRANA SOUKROMÝCH PRÁV

12 NOZ

- *„Každý, kdo se cítí ve svém právu zkrácen, může se domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc... Není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem veřejné moci soud.“*

13 NOZ

- *„Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.“*
- Za splnění určených podmínek je možná i tzv. svépomoc

OSOBY

15 NOZ

- *„Právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti.“*
- *„Svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).“*

OSOBY

- Zkuste říci, co, resp. kdo je „fyzická osoba“ a „právnícká osoba“.
- Osoby:
 - fyzické (FO)
 - právnícké (PO)

FYZICKÉ OSOBY

Víte, co jsou to tzv. „přirozená práva“?

- *„Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany.“*
- *„Přirozená práva spojená s osobností člověka nelze zcizit a nelze se jich vzdát; stane-li se tak, nepřihlíží se k tomu. Nepřihlíží se ani k omezení těchto práv v míře odporující zákonu, dobrým mravům nebo veřejnému pořádku.“*

OSOBY BLÍZKÉ

- Víte, kdo je tzv. osoba blízká, a proč vůbec taková kategorie existuje?

22 NOZ

- *„Osoba blízká je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství ... jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.“*

FYZICKÉ OSOBY: OBECNÁ USTANOVENÍ

- Víte, co je to tzv. „nasciturus“?

25 NOZ

- *„Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.“*

23 NOZ

- *„Člověk má právní osobnost od narození až do smrti.“*

24 NOZ

- *„Každý člověk odpovídá za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout. Kdo se vlastní vinou přivede do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědný nebyl, odpovídá za jednání v tomto stavu učiněná.“*

ZMĚNA POHLAVÍ

29 NOZ

- Nastává **chirurgickým zákrokem při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů.**
- Manželství nebo registrované partnerství zaniká.

ZLETILOST

- Víte, co je „zletilost“ a s jakou věkovou hranicí souvisí?

30 odst. 1 NOZ

- *„Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabývá **dovršením osmnáctého roku věku.**“*

ZLETILOST

- Lze nabýt zletilosti i předtím?

30 odst. 2 NOZ

- *„Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Svéprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.“*

NEZLETILOST

31 a násl. NOZ

- *„Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.“*
- NOZ zavádí možnost **udělení souhlasu k právnímu jednání** zákonným zástupcem (př. chci si koupit skútr) a souhlas k samostatnému provozování obchodního závodu
- **Nezletilý, který dovršil patnáct let** (a dovršil povinnou školní docházku) – se může **zavázat k výkonu závislé práce**
- Zákonný zástupce nezletilého může **takto sjednaný poměr vypovědět**

EMANCIPACE

- **Co je tzv. „emancipace“? Existuje tato možnost i dnes (před účinností NOZ)?**

37 NOZ

- **K návrhu nezletilého či zákonného zástupce rozhoduje soud.**
- **Musí souhlasit zákonný zástupce a nezletilý (podle toho, kdo návrh podal).**
- **Výjimečně i přes nesouhlas zákonného zástupce**

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ PŘI NARUŠENÍ SCHOPNOSTI ZLETILÉHO PRÁVNĚ JEDNAT

- Novinky v NOZ
 - **Předběžné prohlášení**
 - **Nápomoc při rozhodování**
 - **Zastoupení členem domácnosti**
- **Předstupěň omezení svéprávnosti**

OMEZENÍ SVÉPRÁVNOSTI

- Víte, co je „omezení svéprávnosti“ a k čemu tento institut slouží? Kdo může o omezení rozhodnout?

55 a násl. NOZ – zásady pro omezení

- jen v zájmu dotčeného s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti.
- důležitý je rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti
- jen tehdy, **hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li mírnější a méně omezující opatření** (podpora při rozhodování, zastoupení členem domácnosti)

OMEZENÍ SVÉPRÁVNOSTI

- Omezit svéprávnost člověka může **jen soud!**
- **Soud vyvine potřebné úsilí, aby zjistil názor dotčeného člověka, o jehož svéprávnosti rozhoduje, a to i za použití takového způsobu dorozumívání, který si člověk zvolí.**
- **Rozsah omezení - princip minimalismu zásahů –** *v rozsahu, v jakém člověk není pro duševní poruchu, která není jen přechodná, schopen právně jednat, a vymezí rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezil.*
- **Má-li člověk obtíže dorozumívat se, není to samo o sobě důvodem k omezení svéprávnosti.**

OMEZENÍ SVÉPRÁVNOSTI

- **Kdo je opatrovník?**
- v souvislosti s **určitou záležitostí** na dobu nutnou pro její vyřízení, nebo na jinak určenou určitou dobu, **nejdéle však na tři roky**
- změni-li se okolnosti, **soud své rozhodnutí bezodkladně změní nebo zruší**, a to i bez návrhu.
- v rozhodnutí o omezení svéprávnosti **jmenuje soud člověku opatrovníka, přičemž respektuje:**
 - **přání opatrovance,**
 - **potřeby opatrovance a podněty osob opatrovanci blízkých, sledují-li jeho prospěch,**
 - **dbá, aby výběrem opatrovníka nezaložil nedůvěru opatrovance k opatrovníkovi**

OMEZENÍ SVÉPRÁVNOSTI

64 NOZ

- *„Rozhodnutí o omezení svéprávnosti nezabavuje člověka práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního života.“*

65 NOZ

- *„Jednal-li opatrovanec samostatně, ač nemohl jednat bez opatrovníka:*
 - *lze jeho právní jednání prohlásit za neplatné, jen působí-li mu újmu*
 - *považuje se opatrovancovo jednání za platné, pokud je opatrovník schválil. To platí i v případě, že takové právní jednání schválil jednající sám poté, co nabyl svéprávnosti“*

PRÁVNICKÉ OSOBY

- **PO - organizovaný útvar**, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost.
- PO může bez zřetele na předmět své činnosti mít **práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou.**
- **PO = korporace** (spolky, nadace, ústavy, obchodní korporace – v.o.s., k.s., s.r.o., a.s.), **PO veřejného práva, stát**

DĚKUJI ZA POZORNOST

horinova.anna@seznam.cz